

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ МАГИСТАРСКОГ РАДА

Одлуком Научно-наставног већа Филозофског факултета у Београду формирана је комисија за оцену магистарске тезе ЕВАЛУАЦИЈА ОПРАВДАНОСТИ УВОЂЕЊА ПРЕДМЕТА *ПЛАНИРАЊЕ КАРИЈЕРЕ У СРЕДЊОШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ*, магистранта МИЛЕНЕ ВУКОВИЋ, психолога.

ИЗВЕШТАЈ

Каријерно вођење у средњошколском образовању, у тематском погледу, налази се на размеђи две примењене психолошке дисциплине: психологије образовања и психологије рада. У теоријском погледу, истраживачки проблем и концепција наставног предмета Планирање каријере у највећој мери су инспирисани схватањима британских теоретичара у области психологије рада, а директно су засновани на теорији учења о каријери британских аутора Била Лоуа (Bill Lou) и Тонија Вотса (Tony Watts). Основни продукт овог рада је предлог курикулума наставног предмета Планирање каријере, који сада не постоји нити је постојао у образовној пракси у Србији. Милена Вуковић у свом раду развија комплетан курикулум овог предмета, по часовима, анализирајући очекиване исходе за сваки предложени час и њихову релевантност за процес доношења одлука о професионалном развоју. У истраживачком делу рада, Милена Вуковић се бави питањем оправданости увођења овог предмета у редовни наставни процес, на основу података о потребама средњошколаца у погледу вођења каријере. Рад има значајне практичне импликације, релевантне за образовне политике, као и за развој тржишта рада. Тема коју обрађује Милена Вуковић на непосредан и конкретан начин, заснован на савременим психолошким сазнањима, повезује две, у Србији традиционално

неповезане инстанце значајне за професионални развој сваког појединца, као што су образовни систем и тржиште рада.

Предмет и циљ рада

Централна тема овог рада јесте евалуација оправданости увођења предмета Планирање каријере у средњошколски образовни програм, било као редован или као изборни предмет. Рад на овој теми покренуло је основно истраживачко питање, а то је питање у којој мери је смислено увођење једног оваквог предмета у образовни процес; тачније, који би били очекивани ефекти са становишта појединог ученика, а који са становишта образовног система и тржишта рада. У земљама, на чија се искуства обично позивамо када дискутујемо питања оправданости одређених интервенција у образовном систему, на ово питање је одговор недвосмислено позитиван, а актуелне су неке суптилније дилеме као што је избор образовног узраста најпогоднијег за образовање за каријеру, или питање да ли би курикулум требало да буде јединствен и креиран на националном нивоу или осетљив на карактеристике ученика и специфичних образовних профила, те креиран на нивоу школе. Доступна теоријска сазнања и практична искуства показују да се увођењем образовања за каријеру успешније преошћује јаз између света образовања и света рада, код ученика се ствара реална слика о послу и раду, захваљујући чему њихова очекивања и амбиције постају адекватније и примерсније реалним околностима. Такође, искуства показују да је ефикасније уколико је курикулум овог предмета флексибилан, уколико се мења у складу са променама на тржишту рада. На тај начин ученици се правовремено припремају за променљиве околности тржишта рада, нове трендове и трендове у настајању.

Полазећи од ових питања и искустава, ауторка предлаже курикулум предмета који би средњошколце у Србији припремао за тржиште рада и, још изазовније, учио их стратегијама доношења одлука релевантних за професионални развој. Да би се проверило да ли је, из перспективе ученика, оправдано увести овакав предмет у образовни процес, организовано је истраживање које је реализовано са ученицима општеобразовних и стручних профила у две школе у Београду.

Структура рада (садржај по поглављима)

Магистарски рад је изложен на укупно 123 стране, у прилогу је дат инструмент развијен за потребе овог истраживања и наведена је листа која садржи 41 референцу.

Поред уводних и завршних (закључци и импликације, референце, прилози) делова, у раду се издавају четири основне тематске целине:

1) Кључни појмови - дефинисањем појмова који су кључни за разумевање различитих теоријских оријентација вазаних за каријеру и каријерно вођење даје се преглед релевантних теоријских позиција. У приказу теоријских приступа поштован је хронолошки редослед, тако да су прво описане диференцијалне теорије каријере, затим развојне, а затим новије теорије као што је теорија интеракције у заједници. Посебна пажња посвећена је, такође новијој, теорији учења о каријери, која је и теоријски оквир за предлог курикулума предмета Планирање каријере. Ова теорија, инспирисана когнитивистичким теоријама учења, говори о томе како се понашања и одлуке везане за каријеру уче и култивишу у различитим релевантним социјалним контекстима.

Опредељујући се да релевантне теоријске позиције прикаже преко кључних речи које су у историји каријерног вођења, дугој нешто више од 100 година, одређивале доминантне ставове и обликовале праксу, кандидаткиња је успела да прикаже теоријски оквир веома концизно и фокусирано на проблеме којима се рад бави. При томе, теоријски приказ није селективан већ обухватан и укључује све релевантне теоријске позиције, као и њихове кључне трансформације.

2) Вођење каријере и саветовање у Србији – у овом поглављу ауторка анализира тренутно стање у области вођења каријере и саветовања, као и ситуацију у погледу образовања за каријеру у Србији. Методом анализе садржаја анализирани су важни званични документи и национални извештаји о стању у професионалној оријентацији и каријерном вођењу. Направљен је преглед стања у области заснован на анализи улога и активности националне службе запошљавања, рада психолошко-педагошких служби у школама, рада независних центара и услуга доступних путем интернета.

3) Истраживање потреба за образовањем за каријеру у нашем средњошколском образовном систему.

4) Курикулум предмета Каријера – ауторка даје оригинално идејно решење курикулума једногодишњег предмета чији је радни назив Каријера. Предмет је осмишљен на основу релевантних теоријских разматрања питања обучавања за каријеру и идеја самог аутора, као и на основу личног искуства у раду са овом тематиком и са ученицима средњошколског узраста.

Истраживачки проблем, методе, хипотезе и основни налази

У методолошком делу рада, кандидаткиња је одредила и детаљно образложила основно истраживачко питање и методолошка решења која је применила.

Основни циљ истраживања је да се утврди да ли у образовном систему Србије постоји потреба за увођењем образовања за каријеру. Истраживачко питање је сагледано из перспективе ученика, а фокус је на утврђивању односа између образовних потреба, планова за наставак школовања и самопроцена нивоа информисаности.

Истраживање је реализовано у априлу 2010. године на узорку од 200 средњошколаца из два типа школа: општеобразовне (гимназија) и стручне (електротехничка школа). Обе школе су из Београда.

За потребе истраживања развијен је упитник за ученике који садржи 24 ставке. Од укупног броја питања, 9 је отвореног типа, а одговори ученика анализирани су методом анализе садржаја. За остала питања из упитника коришћена је дескриптивна статистика, примерена проблему и типу података.

Издвојене су и дефинисане варијабле које учествују у одлучивању о професионалном развоју средњошколаца: фактори који доприносе доношењу одлука (идентификовани на основу отворених питања), процена потребних врста помоћи у процесу образовања за каријеру, искуство у коришћењу услуга из корпуса професионалне оријентације и вођења каријере, процена корисности различитих врста услуга у процесу доношења одлуке. Независне варијабле су пол и тип школе. На основу актуелних теоријских ставова и доступних истраживања формулисане су три основне хипотезе којима се, укратко, претпоставља да средњошколци у Србији имају потребу за образовањем за каријеру. С обзиром да је истраживање експлоративног типа, идентификују се фактори који доприносе одлучивању о наставку каријере, али примењена дескриптивна статистика и величина узорка не дозвољавају значајније генерализације налаза нити извођење закључака о узрочно-последичним везама.

Резултати истраживања изложени су прегледно и дискутовани екстензивно. На крају је кандидаткиња резимирала основне налазе од којих неке и овде наводимо:

- Велика већина испитаних ученика (81%) сматра да би им систематско образовање за каријеру помогло у доношењу професионалних и образовних одлука.

- Типично је да се одлука о наставку школовања / запошљавању доноси веома касно (у највећем броју случајева пред крај завршне школске године, 32% ученика одлуку је донело мање од три месеца пре уписа) и са високим степеном несигурности, тако да готово 30% испитаника сматра да њихова одлука није усклађена са реалним могућностима. Такође, свега 47% је у потпуности задовољно одлуком коју су донели, док су остали и даље у дилемама.
- Главни ресурси на које се средњошколци ослањају у доношењу одлука су родитељи (51,5%), вршњачка група (42%), а од извора информација највише користе информације до којих дођу сами преко интернета (84,7%). Наставници и школа су, и као извори информација и као подршка, на последњем месту, готово занемарљив број испитаника изјављује да су професори (1%) или школа (2%) имали утицаја на одлуку коју су донели.

Осим квантитативних података, којима се описује позиција ученика, кандидаткиња је детаљно разматрала званичну документацију (законска регулатива и национална стратегија) којом се сада уређује професионално саветовање и каријерно вођење у Србији. Анализом је показано да је Стратегија каријерног вођења и саветовања Владе Републике Србије, донета у марту 2010, предвидела обучавање средњошколаца и студената за управљање каријером, предвидела је и стручно оспособљавање и усавршавање наставног особља за каријерно вођење, додуше само на универзитетском нивоу, али није предвидела да школа и свакодневни образовни амбијент служе том циљу, већ је целокупан посао препуштен специјализованим центрима, што свакако смањује не само њихову доступност, већ и могућност систематског подржавања компетенција младе особе за доношење зрелих одлука.

Кроз ова два сегмента рада, из различитих перспектива (перспективе ученика и перспективе друштва) кандидаткиња је јасно документовала потребу за каријерним вођењем које би било систематско и смештено у исти контекст у којем се одвија и образовни процес, дакле, у школу.

Очекивани продукти и научни допринос

Основни циљ рада је евалуација потребе за увођењем једног предмета у средњошколско образовање који ни сада ни до сада није постојао у образовној пракси. Примећујући квантитативну и квалитативну методологију, кандидаткиња је, теоријским и истраживачким напазима аргументовала потребу за систематским образовањем младих за

допошње одлука везаних за професионални развој (каријерно вођење). Теоријска аргументација и истраживачки налази су очекивани продукти који одговарају постављеном циљу. Међутим, у овом раду кандидаткиња иде и корак даље, развијајући комплетан курикулум једногодишњег наставног предмета Планирање каријере. Курикулум је усаглашен са савременим општим теоријским сазнањима, пре свега Лоуа и Вотса и њиховим ДОТС моделом, као и практичним искуствима саме ауторке из непосредног рада са младима средњошколског узраста. Свака јединица курикулума (час) образложена је општим циљем, тј. компетенцијом коју развија код младих и операционализована навођењем конкретног очекиваног исхода, чиме је непосредно омогућена евентуална евалуација ефеката наставе овог предмета, уколико би дошло до његове реализације. Планиране су и конкретно описане активности и наставника и ученика. Курикулум је прилагођен узрастним карактеристикама ученика и њиховим потребама за образовањем у погледу планирања каријере. Предложени курикулум представља сложен продукт озбиљног и аналитичног професионалног рада и пример практичне примене селекционисаних теоријских сазнања и истраживачких налаза. Управо у овом сегменту рада кандидаткиња је испољила завидан ниво научних и стручних компетенција.

Закључак комисије

Магистарски рад Милене Вуковић представља пример доброг избора и коректне примене квантитативних и квалитативних истраживачких метода у покушају да се одговори на друштвено релевантно питање квалитета образовања младих за одлучивање и вођење сопственог професионалног развоја. Ова сложена компетенција која младим људима омогућава спалажење у променљивим и нестабилним условима тржишта рада, али и света образовања захтева систематску подршку, што овај рад недвосмислено документује. Кандидаткиња се критички осврће и на ограничења спроведеног истраживања која произилазе из природе и величине узорка испитаника, као и из карактеристика примењеног инструмента. Проблемски фокусиран теоријски увод и, у некој мери пресопширна, али аналитична дискусија истраживачких налаза, а пре свега конципирање и развој курикулума наставног предмета Планирање каријере говоре о научним и стручним компетенцијама Милене Вуковић.

Закључак: магистарски рад ЕВАЛУАЦИЈА ОПРАВДАНOSTИ УВОЂЕЊА ПРЕДМЕТА ПЛАНИРАЊЕ КАРИЈЕРЕ У СРЕДЊОШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ,

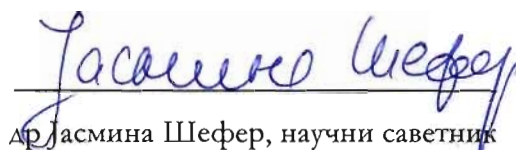
магистранта МИЛЕНЕ ВУКОВИЋ представља допринос разумевању питања развијања компетенција младих за професионално одлучивање и каријерно вођење, те комисија предлаже Научно наставном већу да одобри усмену одбрану магистарског рада.

Београд, 9. септембар 2011.

КОМИСИЈА:

проф. др Светлана Чизмић

др Јасмина Шефер, научни саветник

доц. др Драгица Павловић Бабић